

Nr 134.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny lönegruppering för statens tjänstemän m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 132 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 20 mars 1953, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna att spännvidden i den statliga lönegrupperingen — med bibehållen spännvidd grupperna emellan — från och med den 1 januari 1954 minskas från 16 till 12 procent, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de övergångsbestämmelser, som kan finnas erforderliga vid genomförandet av de förordade ändringarna i lönegrupperingen, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1953/54 medgiva de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som kan föranledas av vad sålunda föreslagits, *dels* ock till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedel på grund av ändrad lönegruppering å riksstaten för budgetåret 1953/54 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 500 000 kronor.

Propositionen.

I propositionen föreslås, att spännvidden i den statliga lönegrupperingen skall — med bibehållen spännvidd de olika grupperna emellan — från och med den 1 januari 1954 minskas från 16 till 12 procent och således antalet ortsgrupper minskas från 5 till 4. Kostnadsökningarna för löner vid en ändring i lönegrupperingen i enlighet med förslaget har beräknats till 20 miljoner kronor för staten och 7 miljoner kronor för kommunerna. Om en anpassning till en ändrad lönegruppering skulle ske på den enskilda arbetsmarknaden, kan kostnaderna därför uppskattas till 80—100 miljoner kronor. Härtill kommer det skattebortfall, som uppstår för staten och kommunerna, om skattegrupperingen ändras på samma sätt som lönegrupperingen. Detta skattebortfall har uppskattats till sammanlagt omkring 30 miljoner kronor. De totala kostnaderna skulle på grundval av angivna beräkningar uppgå till inemot 60 miljoner kronor för staten och kommunerna och till 80—100 miljoner kronor för det enskilda näringslivet eller sammanlagt 140—160 miljoner kronor.

Sedan 1951 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 111 beslutat att en dyrortsundersökning skulle verkställas och anvisat medel till kostnader för en dylik undersökning, uppdrog Kungl. Maj:t åt social-

styrelsen att verkställa denna. I skrivelse den 30 oktober 1952 har socialstyrelsen redovisat resultaten av dyrortsundersökningen och hemställt att Kungl. Maj:t måtte fastställa antalet ortsgupper och spännvidden mellan dessa samt Stockholms placering i en grupp.

I anledning av socialstyrelsens skrivelse har inom civildepartementet upprättats en promemoria angående ändringar i gällande ortsgupperingar på grund av 1951 års dyrortsundersökning. Över promemorian har yttranden avgivits av vederbörande myndigheter m. fl. Sedan socialstyrelsen anbefallts att utarbeta förslag till ny lönegruppering i enlighet med de i promemorian angivna riktlinjerna, har socialstyrelsen den 11 mars 1953 framlagt förslag till ny lönegruppering.

Beträffande 1951 års dyrortsundersökning, dess allmänna principer och resultat, får utskottet hänvisa till propositionen, s. 3—10. Jämväl beträffande *departementspromemorian och däröver avgivna yttranden* får utskottet hänvisa till propositionen, s. 10—17. Här må endast framhållas att för bestämmandet av gränserna för de olika ortsgupperna följande metod ansetts böra användas: den undre gränsen för den lägsta ortsgruppen bör nära sammanfalla med det lägsta indexmedeltalet enligt undersökningen, och den undre gränsen för de ovanför liggande ortsgupperna bestämmas — i överensstämmelse med den 4-procentiga spännvidden — till ett indextal, som är 40 enheter högre än den undre gränsen för närmast lägre ortsgrupp. Detta innebär, att gränserna för de olika ortsgupperna skulle bli följande, nämligen —919, 920—959, 960—999 och 1 000— .

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom i departementspromemorian framhållits är det med hänsyn till de helt olika metoder, som kommit till användning vid 1946 och 1951 års dyrortsundersökningar, icke möjligt att på grundval av det vid undersökningarna frambragta siffermaterialet precisera hur spännvidden i dyrhetsförhållandena förändrats mellan de båda undersökningstillfällena. En betydande del av den framräknade minskningen i spännvidden kan uppenbarligen hänföras till de ändrade metoderna för undersökningen. Även om man, såsom gjorts i ett par remissyttranden, dessutom kan ifrågasätta om resultatet av dyrortsundersökningen ger uttryck för mera varaktiga skillnader i dyrhet orterna emellan, torde det likväl som i promemorian framhållits vara berättigat att göra det uttalandet utifrån undersökningresultatet att skillnaden i dyrhet under åren minskat.

I enlighet med vad i förenämnda proposition 1951:111 förutsattes bör därför nu gällande ortsgupperingar omprövas. Därvid bör utgångspunkten vara, att omprövningen skall syfta till att åstadkomma skäliga relationer mellan de olika orterna på grundval av den föreliggande skillnaden i dyrhet. Man måste emellertid samtidigt fasthålla vid att denna omprövning icke får leda till en allmän lönereglering eller en allmän skattesänkning. Detta är enligt min mening i nuvarande läge en ofrånkomlig förutsättning för omprövningen.

De i departementspromemorian föreslagna riktlinjerna för dyrortsgrupperingsarbetets fortsatta bedrivande har legat till grund för de direktiv, som lämnats socialstyrelsen i anslutning till uppdraget att uppgöra förslag till de olika orternas inplacering. Enligt dessa direktiv skall spännvidden i dyrortssystemet minskas från 16 till 12 procent, varvid den nuvarande spännvidden mellan de olika grupperna skall bibehållas och antalet grupper således minskas från 5 till 4. I åtskilliga av remissyttrandena har en sådan åtgärd icke ansetts tillräckligt motiverad av undersökningsresultaten. Också jag ifrågasätter, om det kan anses ur alla synpunkter välbetänkt att nu minska spännvidden i den statliga lönesättningen. Tillgängligt statistiskt material synes ge belägg för att lönespännvidden på den enskilda arbetsmarknaden icke kan rymmas ens inom den nuvarande 16-procentiga spännvidden för de statligt anställda. Svårigheterna att på de olika orterna uppnå balans mellan de statliga lönerna och lönerna inom den enskilda sektorn av arbetsmarknaden måste av allt att döma bli större, om spännvidden i de statliga lönerna minskas. Icke heller bör bortses från de i några remissyttranden antydda, för samhällsekonomien besvärande följderna av sammankrympningen av spännvidden. Med hänsyn till vad som tidigare förekommit i denna fråga har jag dock — under förutsättning att ortsgrupeeringsarna så utformas att man ej åstadkommer en allmän löne-reglering och en allmän skattesänkning — icke velat motsätta mig att dyrortsgrupperingsarbetet inriktas på att antalet ortsgrupeer med bibehållen spännvidd mellan grupperna minskas från 5 till 4 och den totala spännvidden således minskas från 16 till 12 procent. De från några håll framförda yrkandena om en längre gående sammankrympning av spännvidden kan jag således icke nu biträda. Vid överläggningar med statstjänstemännens huvudorganisationer har dessa förklarat sig godtaga, att antalet ortsgrupeer med bibehållande av 4 procent spännvidd mellan grupperna minskas från 5 till 4.

Såsom i departementspromemorian erinras skall enligt de av riksdagen godkända riktlinjerna för dyrortsundersökningen vid inplaceringen av orterna med ledning av indextalen hänsyn kunna tagas även till andra än prisstatistiskt mätbara faktorer. Detta har vunnit anslutning i remissyttrandena. Enighet synes vidare i stort sett råda om att stora områden, inom vilka kommunerna tillhör samma ortsgrupeer, bör skapas och att, endast då markerade prisskillnader framträder, enskilda orter bör utbrytas inom ett sådant område.

Delade meningar har emellertid framkommit i fråga om hur gränserna mellan de olika grupperna skall dragas. I vissa yttranden har promemorieförslaget tillstyrkts även i denna del, i andra yttranden åter har förordats, att man vid gruppindelningen skall utgå antingen från riksmeddelyrheten eller från att Stockholm skall placeras mitt i högsta gruppen.

Frågan om gruppgränserna och orternas inplacering i ortsgrupeer har i vissa yttranden också förknippats med spørsmålet om löneplanernas utformning. I anledning härav vill jag erinra om att de nuvarande principerna

för de olika orternas inplacering — i motsats till vad i vissa yttranden hävdats — icke är knutna till överenskommelsen mellan 1945 års lönekommitté och statstjänstemännens organisationer rörande löneplanerna. Nämnda överenskommelse avsåg i hithörande hänseende endast antalet ortsgrupper och spännvidden mellan grupperna. Genomförandet av den nuvarande ortsgrupperingen och anpassningen av systemet i denna till löneplanerna var alltså, i de delar som icke förutsatte godkännande av riksdagen, en alltigenom administrativ angelägenhet. På samma sätt får systemet för den kommande grupperingen, i de hänseenden riksdagens godkännande icke erfordras, ses som en administrativ angelägenhet, varvid bl. a. får iakttagas, att ortsgrupperingen syftar till att erhålla rimliga relationer mellan lönerna på de olika orterna. Som jag förut nämnt har statstjänstemännens huvudorganisationer godtagit ett ortsgruppssystem med 4 grupper och 4 procent spännvidd mellan grupperna.

Den principiella kritiken mot de i promemorian föreslagna gruppgränserna har huvudsakligen inriktats på att den undre gränsen för den högsta ortsgruppen skulle sammanfalla med indextalet för Stockholm. Denna kritik kan jag icke finna sakligt motiverad. Det torde för övrigt få framhållas, att indextalet för Stockholm enligt 1946 års gruppering i verkligheten ingalunda föll i mitten av den högsta ortsgruppen, eftersom denna grupp realiter omfattade talen 980—1 100. Det ligger i sakens natur och förutsågs även vid uppdragandet av principerna för 1951 års dyrortsundersökning, att de indextal, som nu föreligger, icke ger exakta uppgifter om orternas kostnadsförhållanden utan endast innefattar allmänna anvisningar om kostnaderna för att på olika orter uppehålla lika standard. Med hänsyn härtill måste det framstå som särskilt betydelsefullt, att olika ortsjämförelser göres allsidigt och ej inskränkes till att endast beakta kostnadsolikheter gentemot Stockholm eller till att eljest överbetona Stockholms kostnadstal.

Den i departementspromemorian förordade metoden för bestämmandet av gruppgränserna grundar sig på att ett relativt litet antal kommuner skall befinna sig i själva gränserna och att möjlighet skall erhållas att tillskapa större områden med enhetlig ortsgruppsindelning. Dessa synpunkter har vid remissbehandlingen vunnit allmän anslutning. Vill man tillgodose dessa önskemål och samtidigt fasthålla vid kravet på att omprövningen av gällande ortsgrupperingar icke skall innebära en allmän löneflyftning eller en allmän skattesänkning — ett krav som i nuvarande läge är oeftergivligt — torde emellertid icke återstå någon annan metod för gränsdragningen än den i promemorian förordade.

I enlighet med vad i departementspromemorian föreslagits torde en ny ortsgruppering böra träda i kraft den 1 januari 1954. Kungl. Maj:ts beslut i ämnet bör utfärdas i så god tid dessförinnan att detsamma kan beaktas vid höstens budgetarbete.

Såsom inledningsvis framhållits har socialstyrelsen den 11 mars 1953 framlagt förslag till ny lönegruppering. Detta förslag bygger på de rikt-

linjer jag i det föregående förordat. Ställning till förslaget och dess detaljer torde icke böra tagas förrän berörda kommuner och organisationer m. fl. haft möjlighet att inkomma med sina synpunkter på förslaget. Det har emellertid tagits till utgångspunkt för de närmare beräkningar rörande de av förändringarna i lönegrupperingen föranledda kostnaderna, som nu utförts inom civildepartementet.

Vid uppskattningen av kostnadsökningarna har räknats med att anställda på de orter, som enligt förslaget placeras i lägre ortsgrupp än för närvarande, övergångsvis skall få åtnjuta de löner, som nu utgår i den högre ortsgruppen. Även om, såsom anförts i några remissyttranden, invändningar av principiell art kan resas gentemot ett bibehållande av lönerna vid den högre ortsgruppens nivå, finner jag billighetsskäl tala för att de anställda i regel icke skall behöva nu vidkännas sänkta löner till följd av de här ifrågasatta ändringarna i lönegrupperingen. För att undvika administrativa olägenheter synes övergångsbestämmelserna böra gälla lika för personal som anställts före och för personal som anställts efter den 1 januari 1954. Övergångsbestämmelserna torde vidare böra ges sådan utformning, att personal på orter, som flyttas till lägre ortsgrupp, tills vidare erhåller ett lönetillägg svarande mot skillnaden mellan de på den högre ortsgruppen under år 1953 tillämpade lönerna och motsvarande belopp på den lägre ortsgruppen vid de olika tidpunkterna från och med 1954 års ingång. Huruvida dessa övergångsbestämmelser skall tillämpas också i de fall, då här avsedda förhållanden föreligger beträffande endast en del av en kommun, torde sedermera få övervägas.

Lönekostnadsökningarna har för staten, inberäknat folkskoleväsendet och de högre kommunala skolorna, vid nu gällande lönenivå uppskattats till 20 miljoner kronor för år, varav på de affärsdrivande verken belöper 5 miljoner kronor. Härtill kommer ökade kostnader för viss av kommunerna bedriven verksamhet, till vilken utgår statsbidrag. På så sätt tillkommande kostnader har emellertid icke kunnat specificeras nu utan har inräknats i den kostnadsökning, som faller på kommunerna. Sistnämnda kostnadsökning har beräknats till 1 miljon kronor för städerna och köpingarna, 4 miljoner kronor för landskommunerna och 2 miljoner kronor för landstingen. Om en anpassning till den ändrade ortsgrupperingen sker på den enskilda arbetsmarknaden, torde kostnaderna därför kunna uppskattas till 80—100 miljoner kronor.

I annat sammanhang torde chefen för finansdepartementet framlägga förslag till ändrad skattegruppering, överensstämmande med den av mig förordade ändrade lönegrupperingen. Det skattebortfall, som en sådan ändring av skattegrupperingen kan föranleda för staten och kommunerna, har uppskattats till sammanlagt omkring 30 miljoner kronor, varav två tredjedelar avser statlig skatt.

De totala kostnaderna för ändringarna i löne- och skattegrupperingarna skulle på grundval av nämnda beräkningar alltså uppgå till inemot 60 miljoner kronor för staten och kommunerna samt 80—100 miljoner kronor för det enskilda näringslivet eller sammanlagt 140—160 miljoner kronor.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att även en obetydlig ytterligare minskning av spännvidden eller ändring i metoderna för orternas inplacering kan föranleda, att kostnaderna blir avsevärt större. Ändringar i ortsgupperingarna av den art, som ifrågasatts av tjänstemännens organisationer, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk kan uppskattas leda till en total kostnadsökning av 350—450 miljoner kronor.»

I samband med sin till statsrådsprotokollet gjorda hemställan har departementschefen ytterligare anfört följande.

»Med hänsyn till att det här framlagda förslaget till ändringar i lönegrupperingen utgår ifrån att den nuvarande spännvidden de olika grupperna emellan skall bibehållas, erfordras icke att nya löneplaner utarbetas och underställes riksdagens prövning. Då förslaget emellertid förutsätter, att ortsgrupp 1 i fortsättningen ej skall tillämpas i fråga om statstjänstemännens löner, torde riksdagens godkännande därav böra inhämtas. I samband därmed torde också vissa anslagsfrågor m. m. framläggas för riksdagen och dess bemyndigande böra inhämtas att meddela erforderliga övergångsbestämmelser.

De på affärsverken belöpande ökade kostnaderna för löner bör bestridas i samma ordning, som dessa verks övriga utgifter bestrides, vilket uppenbarligen kan innebära ett inkomstbortfall för statsverket. Kostnadsökningen i övrigt bör i allmänhet i vanlig ordning redovisas under respektive anslag, vilka följaktligen kommer att överskridas. I många fall torde emellertid de ökade kostnaderna belasta anslag eller anslagsposter, som är maximerade. Beträffande dessa anslag och anslagsposter synes Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att medge erforderligt överskridande. I de fall, då kostnaderna faller på reservationsanslag, torde det emellertid vara lämpligare att särskilda medel ställas till förfogande för kostnadernas bestridande. På grund härav och då kostnaderna för löneökningarna bör komma till uttryck i budgeten, bör under tolfte huvudtiteln för nästa budgetår upptagas ett särskilt anslag för ändamålet. Detta anslag, som lämpligen torde böra benämnas Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedel på grund av ändrad lönegruppering, bör med beaktande av att kostnadsökningen avser ett halvt budgetår uppföras med 7,5 miljoner kronor.

I allmänhet bör de löneutbetalande myndigheterna icke äga förfoga över nämnda anslag. Kungl. Maj:t torde dock böra erhålla bemyndigande att från anslaget anvisa medel i de fall, då anslagsöverskridande icke lämpligen bör ske.»

Departementschefens hemställan har biträttts av statsrådets övriga ledamöter, varvid statsrådet Hedlund, med instämmande av statsråden Norup, Persson och Hjalmar Nilson, anfört följande:

»Den politiska meningsriktning, som jag företräder, har sedan lång tid tillbaka hävdat, att dyrortsgrupperingen för bl. a. löner och skatter skall avvecklas fränsett att vissa tillägg göres för delar av Norrland. Med hänsyn

främst till kostnaderna för det allmänna har inom meningsriktningen ansetts, att avvecklingen bör ske i etapper. Då det föreliggande förslaget utgör ett steg i riktning mot en avveckling av dyrortssystemet, biträder jag det samma.»

Motioner.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Eskilsson* (I: 424) och den andra inom andra kammaren av herr *von Seth m. fl.* (II: 519), i vilka hemställts att riksdagen vid behandling av propositionen nr 132 måtte uttala sig för en gradvis avveckling av dyrortssystemet;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Boo m. fl.* (I: 425) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundqvist m. fl.* (II: 522), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta bifall till Kungl. Maj:ts hemställan i proposition nr 132 under punkterna 1, 3 och 4; att riksdagen måtte besluta bifall till Kungl. Maj:ts hemställan i proposition nr 132 under punkten 2 med följande tillägg: »dock att ingen ort skall hänföras till lägre ortsgrupp än den förut tillhört»; samt att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att ägna dyrortsfrågan fortsatt uppmärksamhet och snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag till ortsgruppering;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Weiland* och *Osvald* (I: 426) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjöstrand m. fl.* (II: 520), i vilka hemställts att en ny utredning företages, som tar sikte på en 3-gruppsindelning med en total spännvidd av 8 % eller, om detta icke vinner riksdagens bifall, att en 4-gruppsindelning med 12 % spännvidd beslutas, varvid de tre högsta ortsgrupperna bör omfatta 40 indexenheter vardera, alltså med följande intervaller: —903, 904—943, 944—983, 984—;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Rubbestad* väckt motion (II: 521), vari hemställts att riksdagen måtte besluta *dels* fastställa en dyrortsgruppering med 3 dyrortsgrupper, varvid ortsgrupperna 1 och 2 flyttas upp till ortsgrupp 3, samt att de nuvarande ortsgrupperna 4 och 5 bibehållas oförändrade, *dels* godkänna att spännvidden i den statliga lönegrupperingen — med bibehållen spännvidd grupperna emellan — från och med den 1 januari 1954 minskas från 16 till 8 procent *dels* ock i övrigt godkänna Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande motiveringen för de sålunda framställda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 425 och II: 519—521.

Utskottet.

I den föreliggande propositionen nr 132 föreslås ändrade grunder för den statliga lönegrupperingen, avsedda att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1954. I annat sammanhang har Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt förslag till ändrad skattegruppering, överensstämmande med den förordade nya lönegrupperingen.

Den grundläggande principen i förslaget enligt propositionen är att spännvidden i den statliga lönegrupperingen skulle minskas från 16 till 12 procent. Ett motiv härför finnes i att skillnaden i dyrhet orterna emellan under åren minskat. Då samtidigt den nuvarande spännvidden mellan de olika grupperna ansetts böra bibehållas, innebär förslaget tillika att antalet ortsgupper skulle reduceras från 5 till 4.

Utskottet vill inledningsvis erinra att den nuvarande indelningen i ortsgupper inom den för tjänstemän i allmänhet gällande löneplanen grundar sig på beslut av 1946 års riksdag. Därvid minskades antalet grupper från 9 till 5, samtidigt som även spännvidden mellan högsta och lägsta dyrort väsentligt inknappades.

Vid sin behandling av den föreliggande propositionen har utskottets vederbörande avdelning genom statssekreteraren i civildepartementet erhållit en utförlig föredragning av de principer, på vilka förslaget vilar, i samband varmed belysts de förslag till längre gående åtgärder som i olika sammanhang framkommit.

Utskottet finner sig på av departementschefen anförda skäl böra tillstyrka att dyrortsgrupperingsarbetet inriktas på att antalet ortsgupper, med bibehållen spännvidd mellan grupperna, minskas från 5 till 4 och att den totala spännvidden minskas från 16 till 12 procent. Detta förslag har, såsom av propositionen framgår, godtagits av statstjänstemännens huvudorganisationer. Utskottet får i enlighet härmed avstyrka de yrkanden om införande av en 3-gruppsindelning, som påyrkats i motionerna I: 426 och II: 520 i första hand samt i motionen II: 521. Beträffande dessa motionsyrkanden vill utskottet f. ö. framhålla, att ett bifall till desamma skulle väsentligt öka de redan enligt Kungl. Maj:ts förslag högst betydande kostnaderna för det allmänna och för det enskilda näringslivet, något som utskottet i nuvarande ekonomiska läge icke kan tillstyrka.

Utskottet vill uttala sin anslutning till den i propositionen angivna uppfattningen att stora områden, inom vilka kommunerna tillhör samma ortsgrupp, bör skapas. Utbrytning av enskilda orter inom ett sådant område bör i allmänhet ske endast då markerade prisskillnader framträder.

Vid överväganden om ändrad ortsguppering tilldrar sig frågan om tillämpningen beträffande de olika orterna särskilt intresse. I propositionen anföres, att delade meningar framkommit i fråga om hur gränserna mellan de olika grupperna skall dragas. Frågan har även berörts i motionerna I: 426

och II: 520, i vilka alternativt yrkas att gränsdragningen i fråga om de tre högsta ortsgrupperna skall ske på ett särskilt angivet sätt. Slutligen har ifrågavarande spörsmål avhandlats vid uppvaktningar inför utskottets vederbörande avdelning av representanter för orter som enligt det av socialstyrelsen upprättade förslaget skulle nedflyttas till lägre ortsgrupp.

Enligt utskottets mening har, efter den ingående behandling av problemet som i samband med utarbetandet av propositionen ägnats ifrågavarande spörsmål, icke framlagts något hållbart alternativ, som skulle kunna utgöra tillräckligt motiv att avvika från den i propositionen förordade metoden för bestämmandet av gruppgränserna. Denna grundar sig på att ett relativt litet antal kommuner skall befinna sig i själva gränserna och att möjlighet skall erhållas att tillskapa större områden med enhetlig ortsgruppsplacering, vilka synpunkter vid remissbehandlingen vunnit allmän anslutning. Utskottet finner sig sålunda icke böra tillstyrka det i motionerna I: 426 och II: 520 framställda alternativa yrkandet avseende gränsdragningen. Utskottet vill emellertid framhålla, att icke heller den i propositionen förordade metoden synes helt invändningsfri. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t vid bestämmandet av de olika orternas placering i ortsgrupp i erforderlig utsträckning låter skälighetshänsyn få göra sig gällande för ernående i vissa gränsfall av en i möjligaste mån smidig tillämpning av de nya grunderna för ortsgrupperingen.

I detta sammanhang har utskottet tagit ställning till yrkandet i motionerna I: 425 och II: 522 att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag i övrigt måtte besluta, att ingen ort skall hänföras till lägre ortsgrupp än den förut tillhör. Utskottet tillstyrker detta yrkande, givetvis utan att därmed taga ställning till förändringar som på längre sikt kan bli erforderliga.

Det äskade anslaget av 7,5 miljoner kronor för täckning av beräknat överskridande av anslagsmedel på grund av ändrad lönegruppering tillstyrkes av utskottet.

Utskottet får slutligen beträffande vissa av de föreliggande motionerna anföra följande.

I motionerna I: 425 och II: 522 yrkas vidare, att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att ägna dyrortsfrågan fortsatt uppmärksamhet och snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag till ortsgruppering. Utskottet, som förutsätter att frågan om dyrortsindelningen alltfört kommer att bli föremål för Kungl. Maj:ts övervägande, anser tillräckliga skäl icke föreligga för att nu tillstyrka ett yrkande av denna innebörd. Utskottet vill emellertid i anslutning till den i motionerna förebragta motiveringen hänvisa till sitt i det föregående gjorda uttalande om en smidig tillämpning av principerna för ortsgrupperingen med beaktande i erforderlig utsträckning av skälighetssynpunkter.

I motionerna I: 424 och II: 519 hemställs att riksdagen vid behandling av propositionen nr 132 måtte uttala sig för en gradvis avveckling av dyrortssystemet. Beträffande motiveringen för detta yrkande vill utskottet fästa uppmärksamheten vid att motionärerna själva anfört, att det vid ett upp-

hörande av dyrortssystemet torde vara nödvändigt att i vissa områden införa »dyrhetstillägg». Det kan även tänkas att krav på införande av andra tillägg, exempelvis rekryteringstillägg på vissa orter, skulle komma att framställas. Enligt utskottets mening bör ytterligare erfarenheter avvaktas innan riksdagen binder sig för ett uttalande om avveckling av dyrortssystemet. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke böra tillstyrka ifrågavarande yrkande.

I anslutning till vad i vissa av de föreliggande motionerna anförts får utskottet slutligen uttala, att utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer den fortsatta utvecklingen inom förevarande område och vidtager de åtgärder vartill densamma anses böra föranleda.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 426 och II: 520 samt II: 521, godkänna att spännvidden i den statliga lönegrupperingen — med bibehållen spännvidd grupperna emellan — från och med den 1 januari 1954 minskas från 16 till 12 procent;

II. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 425 och II: 522, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de övergångsbestämmelser, som kan befinnas erforderliga vid genomförandet av de angivna ändringarna i lönegrupperingen, dock att därvid ingen ort må hänföras till lägre ortsgrupp än den nu har;

III. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1953/54 medgiva de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som kan föranledas av vad under I. och II. angivits;

IV. att riksdagen må till *Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedel på grund av ändrad lönegruppering* för budgetåret 1953/54 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 500 000 kronor;

V. att motionerna I: 425 och II: 522, i vad nämnda motioner avser hänvändelse till Kungl. Maj:t i fråga om nytt förslag till ortsgruppering, samt motionerna I: 424 och II: 519 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 maj 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Näsgård, Ohlon, fröken Andersson, herrar Gillström, Pålsson, Näsström, Bergh, Hesselbom, Ragnar Persson, Edvin Thun, Bergman, Eric Holmqvist, Olsén och Huss; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Andersson i Malmö, Ståhl, Rubbestad, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Staxäng, fröken Elmén, herrar Widén, Hoppe, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka och Almgren.

Reservationer.

1) av herr *Rubbestad*, som ansett att utskottet bort tillstyrka motionen II: 521 — innebärande att riksdagen måtte besluta att *dels* fastställa en dyrortsgruppering med 3 dyrortsgrupper, varvid ortsgруппerna 1 och 2 flyttas upp till ortsgрупп 3, samt att de nuvarande ortsgруппerna 4 och 5 bibehållas oförändrade, *dels* godkänna att spännvidden i den statliga lönegrupperingen, med bibehållen spännvidd grupperna emellan, från och med den 1 januari 1954 minskas från 16 till 8 procent, *dels* ock i övrigt godkänna Kungl. Maj:ts förslag — och att därför utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 521 samt med avslag å motionerna I: 426 och II: 520, godkänna att spännvidden i den statliga lönegrupperingen — med bibehållen spännvidd grupperna emellan — från och med den 1 januari 1954 minskas från 16 till 8 procent;»

2) av herrar *Gustaf Karlsson, Näsgård, Pålsson, Näsström, Edvin Thun, Bergman, Eric Holmqvist, Olsén, Andersson* i Malmö, *Lindholm, Hoppe, Gustafsson* i Stockholm, *Svensson* i Stenkyrka och *Almgren*, vilka ansett att *dels* det stycke i utskottets yttrande på s. 9, som börjar med orden »I detta» och slutar med orden »bli erforderliga», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet ansluter sig till departementschefens förslag angående övergångsordningar i lönehänseende i fråga om anställda på de orter som skulle komma att placeras i lägre ortsgрупп än för närvarande. Ej heller vad departementschefen i övrigt anfört har givit utskottet anledning till erinran.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 9, som börjar med orden »I motionerna» och slutar med orden »av skälighetssynpunkter», bort ha följande lydelse.

»I motionerna I: 425 och II: 522 yrkas, att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att ägna dyrortsfrågan fortsatt uppmärksamhet och snarast

möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag till ortsguppering. Utskottet anser tillräckliga skäl icke föreligga för att nu tillstyrka ett yrkande av nämnda innebörd. Vidare yrkas i nämnda motioner, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag måtte besluta att ingen ort skall hänföras till lägre ortsgrupp än den förut tillhört. Utskottet vill i anledning härav påpeka, att ett stort antal orter skulle komma att flyttas till högre lönegrupp enligt det föreliggande förslaget. Vid en fullt konsekvent tillämpning av grundtanken i nämnda yrkande kan ifrågasättas om icke jämväl borde föreskrivas att ingen ort skall hänföras till högre ortsgrupp än den förut tillhört. Uppenbarligen skulle en regel av i motionerna angivet slag vara ägnad att konservera redan förefintliga ojämnheter i ortsgupperingen. Vidare synes ifrågavarande yrkande närmast vara avfattat med tanke på lönegrupperingen utan beaktande av konsekvenserna beträffande skattegrupperingen. Enligt utskottets mening bör en tilläggsbestämmelse av i motionerna angiven innebörd ej införas, varför utskottet ej heller i denna del kan tillstyrka det framställda yrkandet. Utskottet vill emellertid i anslutning till den i motionerna förebragta motiveringen hänvisa till sitt i det föregående gjorda uttalande om en smidig tillämpning av principerna för ortsgupperingen med beaktande i erforderlig utsträckning av skälighetssynpunkter.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 425 och II: 522, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de övergångsbestämmelser, som kan befinnas erforderliga vid genomförandet av de angivna ändringarna i lönegrupperingen;»

3) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, vilka ansett att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med »I motionerna I: 425 och II: 522» och på s. 10 slutar med »ifrågavarande yrkande», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I motionerna I: 425 och II: 522 yrkas, att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att ägna dyrortsfrågan fortsatt uppmärksamhet och snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag till ortsguppering. Utskottet vill för sin del tillstyrka motionärernas yrkanden i detta avseende. Det är enligt utskottets mening av synnerligen stor vikt att kontinuerliga undersökningar äger rum för att utröna i vad mån förändringar sker i prisavseende mellan de olika orterna. Undersökningarna bör därvid grundas på objektiva och exakta uppgifter så att i möjligaste mån subjektiva omdömen undvikas. Hänsyn bör emellertid även tagas till icke statistiskt mätbara faktorer. Erfarenheten hittills har visat att en sammankrympning successivt har skett i spännvidden mellan lägsta och högsta dyrorterna på så sätt att dyrheten ökat i de lägsta dyrorterna. Det är därför angeläget att förändringar i levnads-kostnaderna följes av ändrade dyrortsindelningar.

Den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit, tillgodoser i viss utsträckning yrkandet i motionerna I: 424 och II: 519.»

dels ock utskottets hemställan under V. bort ha följande lydelse:

»V. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 425 och II: 522, såvitt nu är i fråga, samt i anledning av motionerna I: 424 och II: 519 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t noggrant följer förändringarna i levnadskostnaderna och relationerna mellan de olika orterna samt omedelbart framlägger av förändringarna betingade förslag för riksdagen.»

4) av herrar *Näsgård, Pålsson* och *Svensson* i Stenkyrka, vilka ansett att *dels* den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med »I motionerna I: 424 och II: 519» och på s. 10 slutar med »ifrågavarande yrkande», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet vill i anledning av motionerna I: 424 och II: 519 framhålla, att enligt utskottets mening dyrortsgrupperingen för bl. a. löner och skatter bör helt avvecklas, fränsett att vissa tillägg göres för delar av Norrland. Med hänsyn främst till kostnaderna för det allmänna bör avvecklingen ske i etapper. Kungl. Maj:ts förslag utgör ett steg i riktning mot en avveckling av dyrortsgrupperingen. Utskottet förutsätter att den enhetlighet för större områden, som kännetecknar förslaget, icke brytes sönder genom att enstaka orter inom dessa områden flyttas upp i högre Ortsgrupp samt att Kungl. Maj:t inom en nära framtid låter utreda frågan om en fortsatt avveckling av dyrortsgrupperingen.»

dels ock utskottets hemställan under V. bort ha följande lydelse:

»V. att riksdagen må, med avslag å motionerna I: 425 och II: 522, i vad nämnda motioner avser hänvändelse till Kungl. Maj:t i fråga om nytt förslag till Ortsgruppering, samt i anledning av motionerna I: 424 och II: 519 i skrivelse tillkänna vad utskottet anfört.»